

לפרשת תרומה

מדוע לא כפה עליהם משכן כגיגית?

הרב גור גלון

פרשת תרומה, כפי שניכר בשמה, עוסקת בתחילתה בבקשת התרומה שמבקש משה רבינו, בשם ה', מבני ישראל, וכפי שאומר הכתוב "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תיקחו את תרומתי", ומאז ועד היום מסורת היא בידינו שכל מוסדות התורה תלויים בתרומות.

יש מקום לברר וללבן מדוע כך הם פני הדברים? והאם גם כאשר מדינתנו תהיה מונהגת על פי התורה ימשך מנהג ה"שונררים" והמתרימים המתקשרים ובאים לביתנו תדיר, או שמא במצב המתקון ישלם כל אחד עבור בנו וביתו ויאפשר להם ללמוד תורה, ואותם היחידים שצריכים להרבות בלימוד ייתמכו על ידי המדינה?

נראה מפרשתנו שההתרמה לבניין הרוחני של עם ישראל הינה לכתחילה, שודאי לא הייתה מניעה שיבנה המשכן מאליו, שהרי בדור המדבר עסקינו, שכל חיי הדור בנס עומדים: מוקפים בענני הכבוד, אוכלים מן מן השמים ובגדיהם גדלים כפי גדילת גופם ולא בלים. ולכן ברור שרצה הקב"ה ללמדנו לקח לדורות, שכך צריך להיות הסדר.

אלא שהשאלה עדיין בעינה עומדת- מדוע? למה הדבר היסודי ביותר בחיי האומה, השראת השכינה בישראל, המרכז הרוחני של העולם כולו, תלוי ב"כל איש אשר ידבנו ליבו"? האם לא היה ראוי שדבר זה יהיה קיים ועומד ללא קשר להתנדבותנו ולרצוננו? ויש להוסיף על הקושיה, שלגבי התורה מצאנו שלא ניתנה בבחירת ישראל, שהרי הקב"ה כפה על ישראל הר כגיגית ואמר להם "אם מקבלים אתם את התורה מוטב, ואם לאו פה תהה קבורתכם", והסבירו גדולי המחשבה שאף על פי שאמרו ישראל "נעשה ונשמע" והיו מוכנים לקבל את התורה, רצה הקב"ה לתת את התורה בכפייה, כדי לומר שהתורה היא הדבר שבו תלוי העולם כולו, "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי", ובה תלוי קיום העולם כולו, ולכן לא ייתכן שהתורה תהיה תלויה בבחירה אנושית. ומדוע המשכן, שהוא גילוי השראת השכינה בארץ, לא ניתן גם הוא בכפייה? וגם המציאות מוכיחה שהתורה לא פוסקת מעם ישראל, בכל הדורות ובכל המצבים, אבל המקדש, לצערנו ובושתנו, עומד בחורבנו...

ונראה להסביר שמתן תורה ובניין המשכן הינם שני מהלכים שונים לחלוטין. קבלת התורה הינה המהלך של הורדת השפע האלוקי מלמעלה למטה, מן העליונים לתחתונים, ומימלא הדבר תלוי רק ברצונו יתברך, "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו. הכל ממנו אלינו. לעומת זאת, המשכן הינו המהלך ההפוך, מלמטה למעלה, מן התחתונים

לעליונים. "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". בעצם המשכן הינו ברומטר, המדד, לכמות התורה שנקלטה בישראל, ולכמה עם ישראל הפך להיות שותף לריבונו של עולם. ולכן הדבר חייב להיות תלוי ברצונם ובליבם של ישראל.

וכפי שאומר המדרש הנפלא: "רבי יהודה בר סימון בשם רבי יוחנן, שלושה דברים שמע משה מפי הגבורה ונבהל ונרתע לאחוריו, בשעה שאמר לו: 'ועשו לי מקדש' אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם הינה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואתה אמרת 'ועשו לי מקדש'? אמר לו הקב"ה: משה, לא כשאתה סבור, אלא עשרים קשר בצפון ועשרים קשר בדרום, שמונה במערב, ואני יורד ומצמצם שכינתי ביניכם למטה, דכתיב: 'ונועדתי לך שם'. ובשעה שאמר: 'את קורבני לחמי לאישי', אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אם מכניס אני את כל חיות שבעולם, יש בהן העלאה אחת? או כל עצים שבעולם, יש בהם העלאה אחת? שנאמר 'ולבנון אין די בער וחיותו אין די עולה', אמר לו הקב"ה: משה לא כשאתה סבור... אלא אחד שחרית ואחד בין הערביים... ובשעה שאמר 'ונתנו איש כופר נפשו' אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, מי יכול לתת פדיון נפשו?... אמר לו הקב"ה למשה: לא כשאתה סבור אלא זה יתנו... ואין הקב"ה בה בטרחות על ישראל. וכיוון ששמע משה כך התחיל לשבח בישראל ואמר 'אשרי העם שה' אלוקיו, אשרי העם שככה לו, אשרי שאל יעקב בעזרו'.

כלומר, אומר המדרש שמה שנדרש מאיתנו הוא רק מה שבכוחנו, ולכן משבח משה רבינו את עם ישראל, כי מה שנתגלה כאן הוא שריבונו של עולם רוצה את כוחנו, את עבודתנו ואת השתתפותנו.

וכך הם הדברים גם לדורות. הקב"ה רוצה בהשתתפותנו, בתרומתנו, וכל מי שתורם להנחלת התורה ולחיי התורה בעם ישראל, הופך להיות שותף לקב"ה. ולכן היחס הנכון למי שמבקש תרומה על מנת להגדיל תורה ולהאדירה צריך להיות כיחס לשליח מריבונו של עולם להציע לנו שותפות איתנו יתברך. ויותר מכך, אל יחכה אדם שיבקשו ממנו, אלא יקח חומש מהכנסותיו, או לכל הפחות מעשר, ויחפש היכן המקום שהכי כדאי לו להיות שותף, יחפש מהי הדרך הטובה ביותר להחיות את התורה בעם ישראל, ויבקש אם אפשר לזכות להיות שותף בו. "אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלוקיו."